

редакцией Хамрохона Зарифи, Министра иностранных дел Республики Таджикистан. Душанбе: «Ирфон», 2010. - 352 с.

3. Кенжеғали Ж.М. Аймақтағы су-энергетикалық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі Орталық Азия мемлекеттерінің тактикасы. Қарағанды университетінің хабаршысы: Тарих. Философия сериясы. -2016. - №4 (84). – Б. 90-95.

4. Орлов Д. Водная проблема в Центральной Азии: ругань на палубе «Титаника» (I) // <http://www.ritimeurasia.org/news>

5. Литувев В. Проблемы регулирования использования водных ресурсов // Обозреватель – Observer. – 2008. - №1. – С.111-117.

6. Базарбек Б. Трансшекаралық су мәселесі – мемлекеттердің өзара саясатына салқынын тигізуі мүмкін // Жас Алаш - №15 (16201) - 21 ақпан, сейсенбі 2017 ж // <http://zhasalash.kz/print/11533.html?type=news>

7. Макашева К.Н. Водная дипломатия и вопросы сотрудничества стран Центральной Азии // Сб. материалов междунар. науч.-практ. конф. «Водно-энергетические проблемы Центральной Азии и перспективы их решения. Алматы, 2013. – 160 стр.

8. Қазақстан Республикасының Сыртқы істер Министірлігінің ресми сайты // <http://www.mfa.kz>

Көрпетай А.Ж., академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті, филология факультеті, ҚЖ-32 тобы, студент

(Ғылыми жетекшісі - психология магистрі, шет тілі пәнінің аға оқытушысы Рахметуллина М. А)

XXI ҒАСЫР ІНДЕТІ ТЕЛЕФОНҒА ТӘУЕЛДІЛІК

Асығыс заманда ұялы телефон – уақытымызды үнемдейтін таптырмас көмекші. Алайда оны шектен тыс пайдалану тәуелділікке әкеліп соғуда. Қанша қолайлы әрі ыңғайлы болғанымен зияны бар екенін ұмытпаған абзал. Жалпы, ұялы телефондардың тарихы сонау ХІХ ғасырдан бастау алады. Дегенмен, оның пайда болуы бәрімізге қазірде беймәлім. Нақты тарихын білу өте қиын себебі әртүрлі мағұлмат келтіріледі. Өндіріле бастаған алғашқы телефонның салмағы 1,15 келіні құраса, ұялы телефонның салмағы 500 грамм болған. Бағасының өзі 4000\$. Сол уақытта бұндай сомма әрине біршама қымбат. Сондықтан осындай телефонды қалталы азаматтар, әскерилер мен ірі кәсіпкерлер, зиялы қауымдар қолдаған [1]. Ұялы телефон қазақ жеріне 90-жылдары тарала бастады. Сонымен қатар ғаламтор жүйесі де бір ізделіп қолға алынды. Ал, 2000 жылы қалта телефондар моделі жай, кнопкалы, көлемі шағын, ішіндегі функциясы түрлі-түсті не ақ қаралы болды. Қазір жаңа ғасыр, жаңа технология дамығаны сонша смартфон, гаджет, планшеттер кең қолданыста. Соның ішінде жастардың тілімен бренд ұялы телефон «Apple» компаниясының туындылары. Айфон, айпад бағасы кем дегенде 1000\$. Қазіргі таңда еңбектеген баладан, еңкейген қарияға дейін тұтынады. Адам баласының жеке басында 2-3 телефоннан бар. Маңызды жұмыс, күрделі шаруаның өзі осы байланыс құралына тәуелді. Қоғамдық көлікте, көшеде, жиындар мен отырыста, концертте қолынан ұялы телефоны түспейтін адамдарды кездестіреміз. Тіпті ұйықтаған уақытта да жанымыздан табылады. Соған сәйкес ғаламтордың кең етек алуы да үлкен мәселе. Адамдардың алтын уақытын, жарты өмірі осы ұялы телефонмен өтіп жатыр. Бірақ біздер оны байқамаймыз. Жазылмайтын дерт тәрізді. Оның емін табу өте қиын. Интернет әрине, жақсы, кез келген қиын сұрақтарды, керекті ақпаратты бірер минутта тауып, біліп аласың. Дегенмен, оның қаншалықты шынайы, дәлелденгенін дөп басып айту қиын. Бұрынғыдай адамдар бір-бірімен ашылып, жақын, жиі кездесіп бетпе-бет сөйлеспейді. Себебі, тез хабарласу, хат алмасу, қашықтықтан сөйлесу «Вконтакте», «Инстаграм», «Whatsapp» әлеуметтік желілердің де үлесі зор. Барлық жерде «Wifi» желісі орнатылған. Сол желі арқылы радиация таралатынын көбісі білмейді. Ата-ананың уақыты болмай, баласы мазасызданса болды қолына планшет, смартфондарды бере салады. Ал оны бала не істейді, қайда кіріп, не көретінінен бейхабар. Тек жылауын тоқтатып, тынышталғанын қалайды. Мектеп жасындағы оқушылардың өзінде бір-бір қымбат ұялы телефон. Қауіпсіздік үшін

берсе де, сабақта отырған баланың барлық зейіні тек сонда. Әр түрлі атыс-шабыс ойындар, фантастикаға толы суреттер психикалық ауытқуға әкеліп соғуыда ғажап емес. Соған дәлел жаңа 2017 жылдың басында интернетті жаулаған қорқынышты ойын тарап кетті. «Синий кит» немесе «Тихий дом» деп аталатын ойын жасөспірімдердің санасын улап, суицидке дейін апарған болатын.

Жастарымыз сауатсызданып, өз ана тілін ұмытып, мәңгүрттеніп бара жатқаны аладатуда. Ғаламтордағы сауатсыздық күннен-күнге үдеп келеді. Кез келген жерде ғаламторда отырмайтын, телефон ұстамайтын адамды кездетіру өте қиын. Керекті дүние табылғаннан соң ойланудан, ізденуден, өзіндік пікір қалыптастырудан қалып барады. Бас қатырып жатқан ешкім жоқ. Кітап оқып, кітапханаға баратын жастар саны азаюда. Себебі, жалқаулық екі иыққа отырып алғаны сонша тіпті өздігенен қарапайым тапсырманы орындай алмайтын халге жеттік. Оқудан қалып барамыз. Бара-бара кім болмақпыз?! Мылқаумен теңбіз. Бір үйде тұрып смс арқылы сөйлесеміз. Адам құласа күліп, телефон құласа жылайтын заман. Қанша жерден қымбат болсын қарызданып, несиеге кіріп болсын сатып алып жатыр. Кейін денсаулықты сатып ала алмайтынын білмейді ғой. Заман талабына сай өмір сүру дұрыс-ақ. Шет мемлекеттер бізден 40-30 жылға алда, дамып, қарқындап кеткен. Солардың қатарынан қалмау мақсатында ілгері қадам басып келеміз. Бірақ кері әсерін тигізіп жатыр. Барлық нәрсе адамның қолынан шығады және өзі содан зардап шегеді. Құлақ қап (наушник) киіп алған, құлағанда ойнаған музыкасы 2 метрге дейін естіліп тұрады. Қоғамдық көлікте құлаққа киіп алып, үлкен адамдарға орын бермей, өтірік естімей отырады. Жол білмей, жөн сұрасаң да құлақ қапта жүрген жастар дұрыс жауап қайтармайды. Бұл әдетті қоймаса көп ұзамай кереңге айналады.

Ұялы телефонның пайдасы: хабарласуға тез әрі қолайлы. Үнемі жанында. Керекті ақпарат бірден табылады. Алыстағы жақынынд күнде көріп, сөйлесе аласың. Пайдасына қарағанда, зияны мол. Зияны: Есту, көру, мидың кейбір бөліктеріне кері әскерін тигізеді. Телефонға тым әуес адам бүйрегінде тас жиналады, жүрек қан тамырлары ауруына әкеледі. Бөлініп шыққан зиянды сәулелер кішкентай баланың қалыптасып үлгермеген иммундық жүйесіне зақым келеді. Ер азаматтардың назарына ұзақ уақыт телефонды пайдалансаңыз, ер адамның ұрығына арақ пен темекіден екі есе көп зиян келтіреді, - дейді ғалымдар. Швеция байланыс құралына аллергияның болуын ресми мойындаған мемлекет[2]. Жан-тәнімізді улап, ауру қылуға шақ қалды. Әр нәрсенің пайдалы да зиянды жағы бар. Ғаламтор да қажет, бірақ өз орнымен пайдаланса. Себебі ұялы телефонға, соның ішінде интернетке тәуелділік арты жақсылыққа апармайды.

Әдебиеттер:

1. www.aitaber.kz
2. www.wikipedia.kz

Курманбаев Е.Н., Карагандинский государственный университет имени академика Е.А.Букетова, исторический факультет, МИО -51, магистрант
(*Научный руководитель — к.и.н., доцент Зуева Л.Л.*)

КОМПЛЕКСНОЕ ИЗУЧЕНИЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬНЫХ ИСТОЧНИКОВ ПО ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА XVIII-XIX ВВ.

Обращение ученых к историческим источникам не является случайностью, так как именно они позволяют наиболее объективно восстановить историческую действительность.

Актуальность темы заключается в том, что нормативно-правовая база при изучении истории Казахстана XVIII-XIX вв. и ее проблематика требуют комплексного и системного подхода, так как являются важнейшей составляющей всей источниковой базы. Если до недавнего времени исследования законодательных источников носили непоследовательный, фрагментарный характер, то теперь, на пороге 25-летия Республики Казахстан и